

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. D. Magistri Petri Lombardi Novariensis Episcopi
Parisiensis. Sententiarvm Libri IV. quibus vniuersæ
Theologiæ summa continetur**

Petrus <Lombardus>

Mogvntiæ, 1632

Distinct. XXXII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38829

UTRUM PATER VEL FILIVS SPIRITU
*sancto diligat, cum diligere idem Deo sit
 quod esse.*

DISTINCT. XXXII. A

HIC oritur quæstio ex prædictis deducta, dictum est n. supra, atque sanctorum auctoritatibus ostensum, quod spiritus S. est communio patris & filii, & amor quo pater & filius se inuicem diligunt: Ideo queritur, utrum pater vel filius per spiritum sanctum diligat. Quod utique videtur oportere dici secundum auctoritates supra positas: quibus ostenditur spiritum sanctum esse, quo genitus à gignente diligatur, genitorumque suum diligat. Sed contra si pater vel filius dicatur diligere per spiritum S. videtur esse per spiritum sanctum: quia non est aliud Deo esse, & aliud diligere, sed idem: quia ut ait Augustinus, in xv. l. de Trin. Quicquid secundum qualitates in illa simplici natura dici videtur, secundum essentiam est intelligendum, ut bonus, magnus, immortalis, sapiens, diligens, & huiusmodi. Ideoque si pater vel filius diligit per spiritum sanctum, per ipsum spiritum esse videtur: neque tantum essentia sua diligit, sed etiam dono.

*Ca. 5. post
 medium.*

*Ibid. paulo
 inferius.*

*Hæc quæstio insolubilis est, humanum superans
 sensum: in qua auctoritates sibi
 occurrunt.*

B

HVIC quæstioni, cum altitudinem nimiam profunditatis contineat, id solum respondemus, quod Augustinus significare videtur, scilicet quod pater & filius se diligant, & unitatem seruent, non solum essentia sua, sed suo dono proprio: quod licet supra positum sit, iterare tamen non piget, quia sic expedit. Ait ergo Augustinus in 6. lib. de Trin. ita: Manifestum est quod non aliquis duorum est quo uterque coniungitur, quo genitus à gignente diligatur, genitorumque suum diligat, sintque non participatione, sed essentia sua,

*Cap. 5 in
 principio.*

M 5 neque

Cap 7. non
lege à prin.

neq; dono superioris alicuius, sed suo proprio ser-
uantes vnitatem pacis. Ecce hic dicit quod essen-
tia sua & dono suo seruant vnitatē. Idem in xv. de
Trin. ait: In illa Trinitate quis audeat dicere, pa-
trem nec se, nec filium, nec spiritum sanctum dili-
gere, nisi per spiritum sanctum. Hic aperte osten-
dit, patrem non tantum per spiritum sanctū dili-
gere: non autem simpliciter dicit patrem non dili-
gere per spiritum sanctum.

*Vtrum pater sit sapiens sapientia quam genuit, sicut
diligat amore qui ab ipso pro-
cedit.*

C

Aug. t. 1. in
prin. & c. 2.
1. Cor. 1. d

Præterea diligenter inuestigari oportet, vtrum
pater sapiens sit sapientia quam genuit, quæ tan-
tum filius est. Quod videtur à simili posse proba-
ri. Si enim pater diligit amore qui ab ipso, pcedit.
cur nō & sapientia vel intelligentia quam ipse ge-
nuit, vel intelligit? Hæc quæstionē vrgeri videtur,
vt ait Aug. in 6. lib. de Trin. quod scripsit Apostol⁹,
dicens: Christum Dei virtutem & Dei sapientiam.
Vbi quæritur, vtrum ita sit pater sapientiæ & vir-
tutis suæ, & hac sapiētia sapiens sit quā genuit, &
hac virtute potens quā genuit. Sed absit vt ita sit:
quia si hoc est ibi esse q; sapere, non per illam sapi-
entiā quā genuit sapiēs dicitur pater: alioquin nō
ipsa ab illo, sed ille ab ipsa est. Si enim sapiētia q;
genuit, causa est illi vt sapiens sit, etiā vt sit ipsa il-
li causa est: q; fieri non potest, nisi gignendo eū aut
faciendo: sed nec genitricē, nec conditricē patris
vllō modo quisquam dixerit sapientiā. quid enim
est insanius? Ergo pater ipsa sapientia est, qua sa-
piēs est. Fili⁹ vero dicitur sapientia patris, & virt⁹
patris: nō q; pater per eum sit sapiens vel potens,
sed quia filius sapientia, & virtus est de patre sa-
pientia & virtute. Ex his ergo patet q; pater nō est
sapiens sapientia genita, sed seipso sapientia inge-
nita. Aug. in li. 83. quæst. 23. quæst. to. 4. Cū sapiens
Deus

Deus dicitur, & sapientia sapiens dicitur, sine qua cum vel fuisse aliquando, vel esse posse nefas est credere, non participatione sapientiæ sapiens dicitur: sicut anima quæ & esse, & non esse sapiens potest, sed quod ipse eam genuerit quæ sapiens dicitur sapientia: Animaduerte lector, patrem dici sapientiam genita sapientia, quod aliis obuiat testimonio. Verum hoc Aug. corrigit in lib. 1. de tract. ca. xx. inquit: Dixi in lib. 83. quæstio. de patre, quæ eam genuit, qua sapiens dicitur, sapientiam. Sed melius istam quæstionem in libro postea de Trin. tractaui.

Vtrum filius sit sapiens sapientia genita vel ingenta.

D.

Post hæc quæri solet à quibusdam, vtrum filius sit sapiens sapientia genita, vel ingenta. Si n. non est sapiens sapientia genita, nec seipso sapiens est: si vero sapientia genita sapiens est, nõ videretur sapiens esse sapientia ingenta: & ita nõ videretur esse sapiens à patre, cū à patre habeat omnia. Ad quod dicimus, quod vna est sapientia patris & filii & spiritus S. sicut vna essentia: quia sapientia in illius naturæ simplicitate est essentia: & tamen filius tantū est sapiētia genita, & pater tantum est sapientia ingenta: & sapiētia genita est de sapiētia ingenta, vel à sapientia ingenta. Et cum idē sit ibi esse, quod sapientē esse, relinquitur vt sapientia genita sit sapiēs de sapientia ingenta. Non ergo filius dicitur sapientia Dei, tanquam ipse solus intelligens sit, vel sapiēs sibi & patri & spiritui S. quia vt ait August. in xv. li. de Trin. cap. vij. Si solus ibi filius intelligit & sibi & patri & spiritui sancto, ad illā reditur absurditatem, vt pater non sit sapiens de seipso, sed de filio: nec sapientia sapientiam genuerit, sed ea sapientia pater dicatur sapiens esse quā genuit. Vbi n. non est intelligentia, nec sapientia potest esse. Ideoq; si pater non intelligit ipse sibi, sed filius intelli-

*Aug. c. 7.
ante me-
dium.*

*Ibidem fere
continuo.*

*Ibid. paulo
inferius*

telligit patri, profecto fili⁹ patrē sapientē facit. Et si hoc est Deo esse q̄ sapere : & ea illi est essentia quæ sapientia, non filius à patre, quod verum est, sed à filio potius pater habet essentiam, quod absurdissimum atque falsissimum est. Est ergo Deus pater sapiens ea, quæ ipse est, sua sapientia : & fili⁹ sapiētia patris, est sapiens de sapientia quæ est pater, de quo est genitus filius : Ita & pater est intelligens ea, quæ ipse est, sua intelligētia. Nō n. esset sapiens, qui nō esset intelligēs. Filius autē intelligētia patris, de intelligētia gēitus est, quæ est pater : de qua & intelligens est. Proinde pater est sapientia : & filius sapientia, & vterque vna est sapientia : & tamen solus pater est ingenita sapientia, & filius solus genita sapientia : nec tamen alia sapiētia pater, alia sapientia filius, sed vna eademq; est : sicut pater est Deus ingenuus, & filius est Deus genitus ; neq; Deus genitus, est De⁹ ingenuus, non ideo tamē alius Deus est pater, alius Deus fili⁹, sed vnus Deus vterq; ; non autem vnus : Alius est enim genitus, alius ingenuus, sed non alius Deus : imo vterq; vnum, siue vnus Deus. Ita non est sapientia genita, sapiētia ingenita, sed alia est sapientia genita, alia ingenita : non tamen est alia sapientia, sed vna eademq; sapientia.

An filius sit sapiens seipso vel per seipsum.

*Solutio se-
cū dum quos-
dam.*

*Aliorum de-
terminatio*

Ex prædictis constat, q̄ filius non est sapiens à se neq; de se, sed de patre, & à patre. Quæri autem solet, vtrum filius sit sapiens seipso vel per se ipsū? Quidā dicunt multiplicem hic fieri intelligentiā, & ideo distinguendum fore : ita vt cum dicis filiū esse sapientem seipso vel per seipsum, si sui natura & essentia sapientem intelligas, verus sit intellect⁹ : si vero à seipso vel de seipso sapientē esse intelligas, falsitati subiectā habeas intelligentiā. Alii vero simpliciter & absq; determinatione cōcedūt huiusmodi locutiones, filius est sapiens per se, sed non

non à se vel de se: & filius est Deus per se, & est per se, sed non à se vel de se: Hoc cōfirmantes verbis Hilarii, qui filium nō à se, sed per se agere in lib. 9. de Trinit. ait: Naturæ, inquit, cui contra dicis heretice, hæc vnitas est, vt ita per se agat filius, ne à se agat: & ita non à se agat, vt per se agat. Intellige filium agentem, & per eum patrem agentē. Non à se agit, cū pater in eo manere monstratur. Per se agit, cum secundum natiuitatem filii agit ipse que placita sunt. Infirmus sit non à se agēdo, nisi à Deo ipse ait: non sit vero in vnitate naturæ, si quæ agit & in quibus placet, non per se agit. sicut ergo inquiunt, filius per se agit sed nō à se, ita & filius debet dici sapiens per se, sed non à se. Sic & ipse per se Deus est, vel esse dicendus est, vt aiunt, sed non à se, vel de se.

*Hilar. inter
medium &
finem lib. 3.*

An vna tantum sit sapientia patris?

POST hæc à quibusdam solet quæri, vtrum vnā tantū sit sapientia patris? Quod non esse nituntur pbare hoc modo: Filius inquit, est sapientia patris genita, qua pater sapiens non est. Est igitur aliqua sapientia patris; qua sapiens non est. Est autē & sapientia patris ingenita, & eā pater sapiens est. Est ergo quædā sapientia patris, qua sapiens est, & ipsa nō est illa sapientia patris, qua pater sapiens nō est. nō est ergo vna tantū sapientia patris. Itē sapientia ingenita est sapientia patris, & sapientia genita est sapientia patris: nō est autē sapientia ingenita, sapientia genita: nō est igitur vnā tantū patris sapientia. Hæc & his similia, tanquā sophistica & à veritate lōginqua, cū dicitur in Theologia peritis patētia abieciimus, respōso indignā aduertētes: Id tamen adiicientes, quæ vnā tantū sapientia patris, sed nō vno modo dicitur. Nā sapientia patris dicitur illa quā genuit, & sapientia patris dicitur ea qua sapiens est. Diuersa est ergo ratio dicti. Illa n. dicitur patris, quia eā genuit: & ea

*Quomodo nō
vntur qui-
dam probare
quod non v-
na tantum
est sapientia
patris.*

*Quod respō-
sione indi-
gna sint hæc
& his simi-
lia,*

dici.

dicitur sapiētia patris, quia ea sapit. Vna est tamē sapientia patris, quia sapientia genita est eadē sapientia, & ea qua sapiēs est; siue ea qua sapiens est intelligatur persona patris, siue essentia patris: quā persona patris quę intelligitur cum dicitur sapiētia ingenita, & persona filii quę significatur cū dicitur sapientia genita, vna eademque sapientia est: quę essentia diuina intelligitur communis tribus personis.

Quod in Trinitate est dilectio quę est Trinitas: & tamen spiritus S. est dilectio, quę non est Trinitas: nec ideo duę sunt dilectiones: ita & de sapientia.

Et sicut in Trinitate dilectio est, quę est pater, filius, & spiritus S. quę est ipsa essentia Deitatis: & tamen spiritus S. dilectio est, quę non est pater vel filius: nec ideo duę dilectiones sunt in Trinitate: quia dilectio non quę proprie spiritus sanctus est, est dilectio quę Trinitas est: non tamen ipsa Trinitas est: sicut spiritus sanctus est essentia quę Trinitas est, non tamen ipsa Trinitas est: ita in Trinitate sapientia est, quę est pater & filius & spiritus S. quę est essentia diuina: & tamen filius est sapientia quę non est pater vel spiritus S. Nec ideo duę sapientię ibi sunt: quia sapientia, quę proprie est filius, est sapientia, quę est Trinitas, ipsa tamen non est Trinitas: sicut filius est essentia quę est Trinitas, ipse tamen est Trinitas.

Qua ratione pater non dicitur sapiens ea sapientia quam genuit, eadem videtur debere dici, quod non sit diligens pater vel filius dilectione qua ab vtroque procedit.

Pręterea diligenter notandum est, quod ea ratione qua pater non dicitur sapiens ea sapientia quā genuit, videtur fore dicendū, quod pater non diligit filiū, vel filius patrē ea dilectione quę ab vtroque procedit, scilicet quę proprie spiritus sanctus

Etus est. Sicut n. idem est Deo sapere q. esse, ita est ei idem diligere q. esse. Ideoq. sicut negatur pater esse sapiens sapientia quam genuit: qui si ea diceretur sapiens, non ipsa ab eo, sed ipse ab ea intelligeretur esse: ita videtur non debere concedi, q. pater vel filius diligit dilectione quæ tantum spiritus S. est: quia si ea diligit pater vel filius, nō spiritus S. videtur esse à patre & filio, sed pater & filius à spiritu S. quia idem est ibi diligere quod esse. At supra dictum est, atq. autoritate August. sanctum, quod in Trinitate tria sunt, vnus diligens eum qui de illo est, & vnus diligens eum de quo est, & ipsa dilectio: & non est aliquis duorum quo genitus à gignente diligitur, & genitorem suum diligit. Quibus verbis aperte significatur patrem filium, & filium patrem diligere: ea scil. dilectione quæ nō est aliquis eorum, sed tantum spiritus S. Cū idem ergo sit ibi diligere quod esse, quomodo dicitur pater vel filius non esse ea dilectione quæ alter alterum diligit? cum ideo pater negetur sapere sapientia quam genuit, ne ea esse intelligatur.

Quod & hæc questio inexplicabilis est, quæ excellit infirmitatem hominis:

F

Difficilem mihi fateor hanc questionem, præcipuè cum ex prædictis oriatur, quæ similem videntur habere rationem: quod meæ intelligentiæ attendens infirmitas turbatur, cupiens magis ex dictis sanctorum referre, q. afferre. Optimus n. Lector est, inquit Hilar. in 1. lib. de Trin. qui dictorum intelligentiam expectat ex dictis poti⁹, quam imponat: & retulerit magis quam attulerit: neque cogat id videri dictis contineri, quod ante lectionem præsumpserit intelligendum. Cum ergo de rebus Dei sermo est, concedamus Deo sui cognitionem, dictisq. eius pia veneratione famulemur. Inuestiget ergo diligenter pius Lector rationē dictorum, si forte dictorum aliquam valeat reperire

*Hilar. ad
medium lib.
bri primi.*

gire

rire causam: qua nota ipsa præmissa quæstio ali-
 quatenus explicari valeat. Ego autem hanc quæstio-
 nem non absoluens, sed errorem excludens: profiteor
 non esse dictum patrem diligere filium, vel filium patrem,
 ea dilectione quæ ab utroque procedit: quæ non est
 aliquis eorum, sed tantum spiritus sanctus: tanquam
 ea dilectione pater sit vel filius. Sed sic ea pater di-
 ligit filium, & filius patrem, ut etiam pater per se ea,
 quæ ipse est, dilectione diligat, sic & filius: non au-
 tem sic, ut pater per se non diligat, & filius, sed per eam
 tantum. Quis hæc in illa Trinitate (inquit Aug.) opi-
 nari vel affirmare præsumat? Eam tamen quæstio-
 nem Lectorum diligentiam plenius diiudicandam
 atque absoluendam relinquimus, ad hoc minus
 sufficientes.

Cap. 7. l. 15.
 de Trin. an-
 zemedium.

VTRVM PROPRIETATES PERSON-
 narum sint ipsæ personæ vel Deus, id est,
 diuina essentia.

DISTINCT. XXXIII.

POST supra dicta interius considerari atque sub-
 tiliter inquiri oportet: Vtrum proprietates per-
 sonarum, quibus ipsæ personæ determinantur,
 sint ipsæ personæ, & sint Deus, id est, diuina essen-
 tia: an ita sint in personis ut non sint personæ, ac
 per hoc nec diuina essentia. Quod enim in perso-
 nis sint proprietates, nemo inficiari audet, cum a-
 perte clamet auctoritas, quod in personis est pro-
 prietas, & in essentia unitas. Superius quoque mul-
 tis sanctorum testimoniis astruximus, personas per
 proprietates distingui atque determinari: ipsasque pro-
 prietates, res scilicet propriis expressimus vocabu-
 lis. Cum ergo proprietates ipsæ ab eterno fuerint,
 quibus ipsæ personæ determinantur & differunt: quo
 modo essent si in eis non essent? & quomodo in eis
 essent, & ipsæ personæ non essent, quin ibi esset mul-
 tiplicitas? Quocirca sicut proprietates esse in perso-
 nis